

Teresa Pàmies**104 pàgines****Preu: 12 e****ISBN 978-84-96735-16-3****Edicions La Campana**

És clar que veia que tu ja no eres la mateixa persona amb qui he viscut setanta anys, amb intermitències derivades de la teva activitat política i, també, d'algunes malalties, com la que requerí un llarg tractament de les vies respiratòries al sanatori dels Càrpats. T'hi anava a veure amb els fills, que ignoraven la veritable causa d'aquells viatges amb passaport fals i tenien la il·lusió de passar uns dies amb «papá». Tu, que els ensenyaves geografia amb fabuloses excursions, convidats pels companys que governaven a Romania o a Eslovàquia o a Crimea, a Iugoslàvia o a Hongria. I, de passada, els edificis històrics on visqueren el comte Dràcula o Maxim Gorki, Chaliapin o Txèkov.

Els misteriosos viatges no impediren la comunicació entre nosaltres, una família de la diàspora republicana espanyola, que es reproduïa a l'exili des d'unes arrels transvasades. I tanmateix confabulàvem i congeniàvem fins i tot en la invectiva, que també n'hi hagué, i tot això condimentava la nostra convivència quan esdevenia insípida o borrascosa. Però en parlàvem amb el cap clar, que ens orientava, i ho superàrem mentre el cervell carburava, i ens protegia del desastre final.

«Es lo destino», li digué la meva mare a la teva quan quedaren soles a Barcelona el 24 de gener del 39 mentre nosaltres fugíem dels vencedors que entrenaven pel Tibidabo... No era «lo destino», sinó el cataclisme que no sabérem evitar.

La decrepitud és una altra cosa, però tampoc podem evitar-la. Hem procurat afrontar-la «con decoro» deies abans, quan podies parlar i s'entenia el que deies. Les darreres setmanes a casa i a l'Hospital de l'Esperança, on t'ingressaren amb «un ictus esquémico» que precipità el «deterioro psicopático» fins a una afàsia total.

Aquell matí a les deu, l'Antonio i el Sergi, i plegats, es personaren a l'administració o direcció de l'hospital per resoldre qüestions de papers i per informar-se del que calia fer en aquelles circumstàncies. Amb el certificat de defunció, anaren a l'empresa funerària a gestionar els detalls de l'enterrament, escollir el fèretre i advertir que el difunt havia demanat, en vida, ser incinerat, però aquell dia a Barcelona havien mort setanta persones i a la ciutat no hi havia prou crematoris per atendre la demanda d'incineració. Només la del tanatori de

Collserola en tenia de disponibles. Els nois van fer el tracte, pagaren 9.000 euros per tot plegat i, sense perdre temps, el Sergi anà a encarregar l'esque-la a *La Vanguardia*, que costà 725 euros per un text de 4 línies. Mentrestant, l'Antonio es presentà a casa per informar-me que havies mort a les dues a l'habitació 2.112 de l'Hospital de l'Esperança. Feia tres dies que t'havien pujat a planta des d'Ur-gències, on havien intentat continuar aplicant-te la respiració assistida i tot el que es pogués fer en la teva situació. No podien fer res.

El nostre fill Antonio només em va mirar. No calgué preguntar-li res, només em va mirar com miren els infants desemparats, perduts en la foscor. Ens vam abraçar per plorar plegats, però no eren llàgrimes d'afflicció sinó d'alleujament.

No em vas poder acompanyar a la maternitat quan havia de parir l'Antonio aquell 3 de febrer de 1956 en una ciutat del món socialista on manaven els nostres. Tu hi residies amb nom fals, sotmès a les regles d'un partit perseguit i vigilat tot i trobar-te en un país amic. Allí naixeria el teu primer fill.

Jo ja en tenia dos, el Tomás i el Pablo, d'una relació anterior, com es diu ara. Tu els has fet de pare durant cinquanta anys. Són els germans del fill que estava a punt de néixer, i del que quatre anys després engendrariem a París, en Sergi, on tu seguies fent vida clandestina.

No em vas poder acompanyar a la maternitat perquè unes angines virulentes et tenien clavat al llit. El nostre veí Baudelio et confià a una infermera del Servei d'Urgències del districte i m'acompanyà al tramvia nocturn perquè no hi havia taxis. La maternitat estava a poques parades, però en baixar del tramvia amb l'ajuda del veí i camarada, ja trencava aigües. L'Antonio tenia pressa, i jo també. Una hora després arrencà a plorar i jo seguidament...

Segons deies a la carta que l'endemà m'enviaries a través d'una veïna, en saber-te pare, es van curar les angines. Era el divendres més fred del segle i tu volies sortir al carrer per anar a conèixer el teu fill. Copio la carta, que he guardat, escrita amb lletra petita sobre paper de llibreta. Comença així:

«Mi pequeña. A las seis de la tarde han llegado, casi a un tiempo, Baudelio y Josefina con la nota

de que a las cinco había nacido cierto varón que habrá de llamarse Antonio López Pàmies. Mis anginas se han curado de pronto y en cuanto se han ido los amigos, he querido escribirte esta nota para decirte que precisamente era un chico lo que quería y esperaba. Ahora sólo quiero que tú y él estéis bien y pueda ir pronto a buscaros. Como verás, he escrito a toda la familia. Tomás ha escrito también a Cuqui... Mañana te detallaré las cosas que te mando. Hasta la tuya, te besa mil veces. G.»

L'endemà vaig rebre la carta i un paquet amb fruita i melmelada i també records de les veïnes i companys de militància. M'anunciaves la teva visita per diumenge:

«No traeré a Pablo porque hace mucho frío. Cuidate mucho y cuando puedas, cuéntame algo del 'hereu'.»

Però l'hereu no es diria López Pàmies perquè tu eres clandestí i anaves pel món amb papers falsos dels que fabricava, impecablement, l'estimat Domingo Malagón. Que, per cert, encara viu a

Madrid i ha sortit a la televisió inaugurant una exposició amb la seva pintura, perquè el paio que falsificava passaports és un excel·lent pintor.

L'hereu s'hauria de dir Antonio Martín, que era el teu cognom fals. Calia inscriure'l al Registre Civil en un termini de dos dies. Tu no existies legalment i la teva documentació no servia. Vaig inscriure'l amb els cognoms de la seva mare, que no eren falsos. A tu no et va agradar. El dia 8 de febrer em vas escriure:

«Mañana vendré a por ti, aunque seguramente más tarde de las dos, pues quiero que venga ALGUIEN CONMIGO. Sobre el nombre ya quedamos de acuerdo. Si tienes que darlo, ha de ser Martín. Hasta mañana, muchos besos para los dos. No espero respuesta.»

Era la teva manera «clandestina» d'aplaçar un conflicte: «el hecho consumado»; però el teu primer fill fou inscrit amb els cognoms materns, com tots els seus germans. I així ha crescut. Quan tu i jo ens vam casar a Barcelona, ja no eres clandestí. Ens va casar el jutge amic teu de clandestinitat i l'Anto-

nio i en Sergi hi assistiren amb els companys Pepita Parera i Manuel Alcaraz, com a testimonis de la boda. El jutge Peré els informà que, amb la legalització del concubinatge dels seus pares, automàticament podien optar pels cognoms, i fos quina fos l'opció calia que constés al Registro Central de Madrid en cas que necessitessin certificat literal per haver nascut fora d'Espanya. Tot en regla. Els fills decideixen.

El dia 7 d'aquell febrer, estaves segur que prevaldria la teva decisió sobre el nom, i per carta deies:

«Ayer escribí a tu padre, a mi casa y a Joaquín. A éste le encargo que le dé la noticia a José en espera de que tú le escribas cuando salgas. Me salieron unas cartas tan alegres que van a pensar que “ando mal del coco”»

I expressaves la teva felicitat subjectivament:

«Todo el mundo sabe que el crío se parece a mí. Si luego resulta que no, le voy a dar una zurra y dos a ti. Hasta entonces, te besa mil veces G.»

No hi hagué «zurra» ni per al nen ni per a la mare. El crío era pastat al seu pare i la mare no

s'hauria deixat «zurrar». No estaves «mal del coco» quan deies aquelles rucades. Tenies 42 anys i desbaraves de vanitat... Un «pavero», com dèiem de joves. Però un pavero guapo. El teu fill Antonio és guapo, però no pavero, i fou l'Antonio qui recollí el teu darrer sospir a la capçalera del llit de l'Hospital on t'havien ingressat feia sis setmanes. Tots els fills i tots els néts t'hi visitaren, no per acomiadar-se, sinó per demanar-te que els convidessis a dinar per celebrar el teu retorn a casa. S'ho passaven molt bé dinant amb el iaio, passejant-lo amb la cadira de rodes i escoltant els acudits aragonesos que tu recordaves del teu pare, fins que ja no recordaves res, ni acudits, ni noms, ni dates, ni veus. Quan començaves a morir i l'Antonio t'escalfava la mà freda. En silenci.

«En el silencio de la noche su difícil respiración parecía más ruidosa», va escriure l'Antonio després del comiat a Collserola. «Pese a estar sedado y con máscara de oxígeno, se notaba cómo se esforzaba por hacer ese gesto normalmente inconsciente: levantar y bajar el pecho para tragar aire, como aplicándose en cumplir una última misión, con la obstinación de siem-

pre. Llevaba así varios días. De repente el sonido volvió a ser el de una respiración normal, como si se hubiera curado por milagro, encendí las luces, su rostro se había vuelto más tranquilo, reposado, luego resonó un largo estertor y no volvió a respirar.»

Així va descriure el nostre fill la darrera trobada amb el seu pare, però no és la imatge que recordarà en el futur quan torni a Granada, on l'espera la vida que ha escollit, com tu escollires la teva, que no ha estat malaguanyada.

Aquí podria acabar aquest *Informe*, però hi mancaria el principal: dir-te que t'enyoro molt. No és, però, un enyor beat, ni llagrimós, ni resignat. He començat a rebre cartes adreçades al meu nom i cognom seguits de «vídua López Raimundo». Però tu saps que no assumiré mai el paper de «desconsolada vídua» convencional... Tu ja m'entens.

Teresa Pàmies